

KSENOFOBIA A MUZEA
(125-lecie Muzeum Etnograficznego w Lipsku)

Dnia 24 listopada 1994 r. Muzeum Etnograficzne w Lipsku (*Museum Für Völkerkunde zu Leipzig*) obchodziło 125 rocznicę swojego powstania. Z tej okazji zorganizowało w dniach 22-24 listopada 1994 r. konferencję naukową *Xenophobia and Museums – What Museums Can Do to Counter this Phenomenon*, poświęconą problematyce ksenofobii i roli, jaką mogą odegrać muzea w zwalczaniu tego zjawiska. Konferencji patronował Międzynarodowy Komitet Muzeów Etnograficznych (*International Committee of Museums of Ethnography – ICME*), będący jedną z sekcji Międzynarodowej Rady Muzeów (*International Council of Museums – ICOM*), największego stowarzyszenia muzeów na świecie, obejmującego swą działalnością wszystkie kontynenty i większość krajów świata.

Ksenofobia w ujęciu etnologicznym oznacza przesadną obawę, graniczącą często z niechęcią, a nawet przejawiającą się we wrogim działaniu wobec przedstawicieli innych niż własna kultura, ras, narodów, grup etnicznych i mniejszościowych oraz różnego rodzaju subkultur. Obawa ta wynika z poczucia zagrożenia (faktycznego bądź urojonego) własnej kultury przez wartości – a co za tym idzie normy, zwyczaje, styl życia – manifestowane przez przedstawicieli kultur od niej odmiennych. Z jednej strony ksenofobia jest naturalną i odwieczną techniką obronną grupy przed grożącą jej dezintegracją oraz utratą własnej tożsamości. Z drugiej, w obecnym pluralistycznym świecie, w którym nie sposób uniknąć kontaktów z przedstawicielami tak wielu różnorodnych kultur i systemów wartości, oznacza brak tolerancji, jest przyczyną międzygrupowych konfliktów i z pewnością zaliczyć ją należy do zjawisk negatywnych. A ponieważ, ze względu na coraz większą mobilność mieszkańców naszego globu, intensywność kontaktów z obcymi kulturowo ideami i ich reprezentantami będzie raczej sukcesywnie wzrastała niż malała, ksenofobia jest zjawiskiem, o którym coraz częściej mówi się i pisze. Stąd też, nie przez przypadek, stała się głównym tematem jubileuszowej konferencji w Lipsku.

Czterdziestu sześciu uczestników konferencji, z których dziewięciu reprezentowało kraje pozaeuropejskie (Stany Zjednoczone, Kanadę, Kenię, Zimbabwe i Indie), przedyskutowało wiele sposobów, za pomocą których muzea, a szczególnie muzea etnograficzne, przeciwstawiać się mogą zjawisku ksenofobii.

Jak wiadomo działalność muzeów wszelkiego typu składa się głównie z organizacji wystaw i pracy oświatowej. W obu tych zakresach można działać bardzo wiele jeśli w sposób świadomy przeciwstawiać się będziemy szerzeniu nieprzychylnych opinii i stereotypów w odniesieniu do innych grup kulturowych.

Jak wykazywał w swym referacie *Praktyka wystawiennicza w walce z ksnofobią w Queen Victoria Museum w Harare* przedstawiciel Zimbabwe, George Mvenge, sama organizacja wystawy, dobór eksponatów, plansz informacyjnych i materiałów ilustracyjnych należy podkreślać powinny pozytywne wartości prezentowanej kultury. Problematykę obiektywnego prezentowania wytworów różnych kultur poruszał też w swym referacie pt. *Kasza, zebry i gabloty. O obiektach i obiektywizmie w muzeach etnograficznych* Wolfgang Mey z Hamburga.

Szczególną rolę spełnić mogą muzea w tych krajach, które ze względu na zamieszkującą je ludność różnych grup etnicznych i narodowych borykają się z istniejącymi wśród niej konfliktami i animozjami. Tematyce tej poświęcili swoje referaty dwaj przedstawiciele Afryki: Pascal Makambila z Kongo *Muzeum jako instytucja jedności narodowej* oraz Mzalendo Kibunja z Kenii *Rola muzeów etnograficznych wobec różnorodności kulturowej. Doświadczenia Kenii*. Praktyczny sposób, w jaki muzeum etnograficzne złagodzić może zaistniałe w danym środowisku konflikty narodowościowe ukazała na przykładzie niewielkiej społeczności w stanie Oklahoma w USA, Annette B. Fromm *Ksenofobia w amerykańskim muzeum autochtonicznym*.

W kilku referatach zwrócono też uwagę na fakt, że znaczne zasoby europejskich kolekcji muzealnych pozyskane zostały, szczególnie w dawniejszych czasach, ale niejednokrotnie i współcześnie, drogą nielegalnego wywozu obiektów z kraju pochodzenia, a czasem wręcz rabunku. W związku z tym w chwili obecnej niektóre z krajów afrykańskich domagają się zwrotu zagarniętych kolekcji sztuki różnych ludów Afryki, stanowiących ozdobę wielu muzeów europejskich i amerykańskich. Niektóre z muzeów poczyniły już pewne kroki w tym kierunku, ale sprawa nadal pozostaje drażliwa dla obu stron. Niektórzy z przedstawicieli krajów afrykańskich żądają bezwarunkowego i jak najszybszego zwrotu większości obiektów wywiezionych ongiś z ich ziem rodzinnych; inni są zdania, że zwrotowi podlegać powinny tylko wybrane obiekty, gdyż lepiej jeśli wytwory sztuki afrykańskiej pokazywane są w muzeach Europy i Ameryki podnosząc tym samym prestiż swoich twórców w oczach licznych rzesz zwiedzających, niż gdyby sprowadzone z powrotem eksponowane być miały w odległych muzeach afrykańskich, stosunkowo rzadziej odwiedzanych. Problemy te stanowiły główny przedmiot wystąpienia Dawsona Munjeri z Harare w Zimbabwie zatytułowanego *Wysokie stawki – przyczyna zagrożenia kolekcji afrykańskich* oraz Adama Jonesa z Uniwersytetu Lipskiego *Benińska kolekcja Hansa Meyera – zagrożona część lipskiego dziedzictwa*.

Osobną uwagę poświęcono roli, jaką odegrać może muzeum etnograficzne w kształtowaniu światopoglądu dzieci i młodzieży, starając się zapobiec przyjmowaniu przez nie negatywnych stereotypów etnicznych. Tematyce tej poświęcony był w całości referat Andrei Hohlweck z Freiburga w Niemczech *Zajęcia z dziećmi skierowane przeciwko ksenofobii*. Pojawiła się ona też w wystąpieniu Helmutha Fuchsa z Toronto w Kanadzie *Patria filia a ksenofobia*.

Zauważono też, że wprowadzenie etnologii jako jednego z przedmiotów nauczania w szkołach średnich oraz szerokie propagowanie problematyki różnorodności kulturowej w środowiskach masowego przekazu przyczynić się może do zapobiegania, a przynajmniej ograniczenia nietolerancji w stosunkach między odmiennymi narodowościowo czy etnicznie grupami. Jak zaznaczył w swym wystąpieniu *Wprowadzenie do ksenofobii. Co zdarzyło się do tej pory?* dyrektor *Museum Für Völkerkunde* w Lipsku, Lothar Stein, akcje te wspierać mogą swoją działalnością muzea organizując pokazy, wykłady i spotkania z przedstawicielami innych kultur, tak aby każdy kto zechce miał możliwość osobistego z nimi kontaktu i wyzbycia się nieuzasadnionych uprzedzeń.

Joanna Dankowska

OD GRABSKIEGO DO BALCEROWICZA SYSTEMY PIENIĘŻNE W GOSPODARCE POLSKIEJ

Pod takim tytułem odbyła się w Poznaniu w dniach 2-3 grudnia 1994 r. sesja naukowa, zorganizowana przez Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza pod patronatem rektora UAM prof. dra hab. J. Fedorowskiego.

Inicjatywa zorganizowania konferencji poświęconej refleksji nad kształtowaniem się systemu pieniężnego w Polsce w XX w. oraz jego rolę w całokształcie życia społeczno-gospodarczego spotkała się z szerokim zainteresowaniem ze strony środowisk naukowych, tym bardziej że problematyka ta jest niedostatecznie zbadana i na ogół niedoceniana.

Referaty na sesji wygłosili znani polscy ekonomiści i historycy. Liczne grono uczestników wywodziło się z następujących ośrodków akademickich w kraju: Kielce, Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa, Wrocław.

Ramy czasowe sesji wyznaczały polskie reformy walutowe związane z nazwiskami W. Grabskiego i L. Balcerowicza. Analiza założeń, przebiegu oraz efektów tychże reform stała się więc